

NTNU – Samfunns- og idrettsvitenskap

Sosiale ulikheter og frafall fra organisert idrett

IDRSA2900

Markus Iversen

10.05.2019

Forord

Da har tiden kommet for min bacheloroppgave som oppsummering av tre år med Samfunns- og idrettsvitenskap. Tre år med mye læring rundt idrettens rolle i alle slags samfunnsrom. Dette har bidratt til ny kunnskap rundt fenomenen jeg allerede visste litt om og helt klart ting som var fullstendig nytt for meg. Idretten har blitt satt i et fullstendig nytt perspektiv for meg etter dette studiet.

Noe av det første jeg husker og blitt introdusert for av fenomenen i dette studiet er frafallet fra organisert idrett i Norge. Derfor føles det også litt naturlig å avslutte her. Samtidig som at dette temaet bare har engasjert meg i større grad utover i studiet. Det har absolutt vært interessant å ta et dypere dykk inn i dette temaet gjennom min bacheloroppgave. For meg var det viktig å skrive om et tema som engasjerer meg, og det føler jeg virkelig at jeg har gjort.

Et godt og engasjerende tema har hjulpet stort i arbeidet av oppgaven, men jeg må også gi ut en stor takk til veileder, Ingar Mehus. Presise og nyttige tilbakemeldinger har vært til stor hjelp. I tillegg må jeg også takke NSD for utlevering av datamaterialet til oppgaven. Dataene som er benyttet i min bacheloroppgave er hentet fra «Ungdata, 2010-2018». Undersøkelsen er finansiert av Helsedirektoratet. Data i anonymisert form er stilt til disposisjon av NOVA gjennom NSD – Norsk senter for forskningsdata AS. Verken NOVA, Helsedirektoratet eller NSD er ansvarlig for analysen av dataene, eller de tolkninger som er gjort her.

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag	3
1.0 Innledning	4
2.0 Teori / Empiri	6
2.1 Bourdieu – Sosial ulikhet	6
2.2 Tidligere forskning	8
3.0 Metode	10
4.0 Resultat	12
5.0 Diskusjon	15
5.1 Foreldre – Avgjørende for deltakelse?	15
5.2 Overførbare kapitalformer	16
5.3 Makt over idretten	17
5.4 Mine funn og tidligere forskning	18
5.5 Metode – Styrker og svakheter	19
6.0 Avslutning	21
7.0 Referanseliste	22

Sammendrag

Formålet med denne undersøkelsen er å se på ungdoms deltakelsesmønster i organisert idrett med bakgrunn i sosiale ulikhetsdimensjoner som økonomisk- og kulturell kapital. Disse ulikhetsdimensjonene blir med relevant teori beskrevet i oppgaven. For å belyse dette er det anvendt datamateriale fra Ungdata 2010-2018. Funnene fra datamaterialet blir senere diskutert med bakgrunn i brukte teori om sosial ulikhet.

Oppgaven prøver med dette å gi svar på i hvilken grad ulikhetsdimensjonene påvirker ungdommens deltakelse og frafall fra organisert idrett. Dette skal kunne gi forståelse av hvilke faktorer som er avgjørende for manglende rekruttering og frafall fra idretten, i tillegg til hvorfor situasjonen i organisert idrett er som den er.

En konklusjon fra undersøkelsen er at både økonomisk- og kulturell kapital har stor påvirkning på frafallet i organisert idrett. Tidligere forskning tilsier at disse ulikhetsdimensjonene ikke påvirker rekrutteringen, men mine resultater sier at dette også blir påvirket av ulikheten. Hvorvidt disse ulikhetsdimensjonene er overlappende kan diskuteres, med tanke på at høy kulturell kapital ofte kan føre til høy økonomisk kapital. Men resultatene fra undersøkelsen viser at økonomisk kapital påvirker deltakelse i organisert idrett blant ungdom i størst grad.

1.0 Innledning

Norges største frivillige organisasjon er de som skal sørge for gode tilbud med tanke på fysisk aktivitet, nemlig NIF. Med så mange medlemskap som 2,1 millioner (NIF, 2017) har de et stort ansvar ovenfor mange mennesker. Spesielt når deres egne ord er at «NIF skal arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov, og uten å bli utsatt for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.» (NIF, 2017)

Dette er ikke slik mange opplever den organiserte idretten i Norge. Et av problemene i den organiserte idretten er det stadige frafallet når utøvere går inn i ungdomsårene. I mediene skrives det utallige artikler knyttet til ungdomsidrett, frafall og grunner til frafallet. For NIF blir frafallet i ungdomsidretten beskrevet som den største utfordringen de har (Heggdal, 2015). Mange har pekt på ulike grunner til frafall, men problemet er veldig sammensatt. Av mange fokuseres det på for tidlig spesialisering, resultatfokus og alvor framfor lek som hovedgrunner (Heggdal, 2015).

Disse grunnene er oftest trukket fram og snakket høyst om. Likevel er det andre faktorer som kan ha like stor innvirkning, om ikke mer. Dette er faktorer som bygger på ulikheter hos utøvere knyttet til kjønn, etnisitet og sosial klasse. Tema som etter hvert har fått mer oppmerksomhet som grunner til frafall. Man ser en tendens i den organiserte idretten til «at minoritetsjenter i langt mindre grad er med enn andre ungdommer. Også minoritetsguttene deltar sjeldnere, men forskjellen til majoritetsguttene er ikke spesielt stor.» (Aas & Bugge, 2016) Etnisitet og kjønn er barrierer som kan være til hinder for deltakelse i den organiserte, men også sosial klasse har kommet i mediens søkelys. Der man i Oslo bare har en deltakelse på 28 prosent i idrettslag blant ungdom fra familier med lav inntekt, så er deltakelsen doblet blant de fra familier med høy inntekt (Sæther, 2018). Dette forteller om et tydelig klasseskille i organisertidrett. Situasjonen for familier med lavere inntekt er problematisk og beskrives ofte som følger:

«Alternativene for dem som ikke har råd er å si fra, å prøve å finne penger likevel, eller å finne en unnskyldning for at turen ikke passer. Å si fra er vanskelig, både for barn og voksne. Neste år, når et lignende spørsmål kommer opp igjen, har man kanskje sluttet.» (Hjelseth, 2016)

Ulikheter som dette blir beskrevet i media mer og mer. Ulikheter som gjør at folk ikke ønsker eller simpelthen ikke har mulighet til å delta i organisert idrett. NIF har som kjent en visjon om at alle skal kunne delta i idrett ut ifra ønsker en selv har. Dette når nødvendigvis ikke ut til alle, men kanskje er man fornøyd så lenge man når ut til flest mulig av de rette utøverne. Spørsmålet er uansett i hvilken grad er disse ulikhetsforholdene med å påvirke frafall fra og mangel på deltakelse i den organiserte idretten? Denne problemstillingen vil jeg bruke under min bacheloroppgave der jeg vil først se på relevant teori og empiri omkring tema. Deretter vil jeg presentere metoden som er brukt og mine resultater. Før jeg til slutt vil diskutere resultatene opp mot problemstillingen sett i lys av teori og empiri.

2.0 Teori / Empiri

2.1 Bourdieu – Sosial ulikhet

Den organiserte idretten i Norge er rik og mangfoldig. Med dette vil den også medføre seg en rekke sosiale ulikhetsdimensjoner. Noen viktige dimensjoner vi skal fokusere på er økonomisk- og sosial klasse. Og for å kunne få en dypere forståelse rundt tema har jeg valgt å se på teori knyttet til sosial ulikhet fra Pierre Bourdieu (1984). Slik Bourdieu beskriver samfunnet eller det sosiale rom kan vi også tenke oss den organiserte idretten på mange måter. Hvilken posisjon man har i det sosiale rom blir påvirket av ulike kapitalformer som han beskriver. Økonomisk, kulturell og sosial kapital er alle med å påvirke en persons posisjon i det sosiale rom eller i vårt tilfelle, den organiserte idretten.

Den økonomiske kapitalen som Bourdieu beskriver handler om økonomiske ressurser. Disse ressursene er det som mennesker kan gjøre seg nytte av og fordel i det sosiale rom, slik som penger og eiendom. I en idrettskontekst er ofte penger mer relevant med tanke på økonomiske ressurser til kjøp av utstyr eller generell økonomi til å kunne delta i visse idretter. Videre har Bourdieu et begrep rundt kapital som dreier seg om kulturelle aspekter. Det som hovedsakelig inngår her er det man lærer gjennom utdanning og oppvekst. Den kulturelle kapitalen påvirkes da i stor grad gjennom familien man vokser opp igjennom oppdragelse og i tillegg mulighet for høyere utdanning. Til slutt beskriver Bourdieu den sosiale kapitalen. Denne dreier seg rundt alle de sosiale relasjonene et menneske har. Det kan være gjennom familie, jobb, venner eller ulike organisasjoner. Jo større relasjoner med nettverk man har, jo større sosial kapital har man.

De ulike formene for kapital kan ifølge Bourdieu utveksles og påvirke hverandre. Et eksempel på dette er at man kan bruke økonomisk kapital eller penger for å kjøpe seg kulturell kapital gjennom utdanning. Men det kan også gå motsatt vei om man selger kunnskap av kulturell kapital og får penger eller økonomisk kapital tilbake. Siden de ulike typene kapital er ulikt og gjerne skjevt fordelt i samfunnet så gjør dette at enkelte grupper vil dominere ovenfor andre. De ulike gruppene med større og mindre grad av dominans er grunnlaget for det vi kaller klasser.

Bakgrunnen til de ulike klassene vi har i samfunnet beskriver Bourdieu med begrepet «distinksjon». Fra hans morsmål, fransk, handler distinksjon om å skille mellom ulike ting. Altså skille mellom det som er viktig og hva som gir status i samfunnet. Derfor er det ofte de øverste klassene som styrer distinksjonene og har selv utviklet de distinksjonene som passer best i samfunnet. Utviklingen av disse distinksjonene skjer uformelt gjennom læring i oppveksten. Det er altså med sosial interaksjon med andre mennesker at distinksjonene utvikles opp gjennom utdannelsessystemet. Gjennom systemet er den sosiale bakgrunnen til elever eller studenter med og siler ut og selekterer. Dermed er det stor fordel for de som kommer fra familier med allerede godt utviklet distinksjon. Det er fordi de arver kunnskaper og det som blir ansett som «den gode smaken».

De med best utviklet distinksjon med tanke på et spesifikt felt i det sosiale rom, er de som har makt til å bestemme over ulike aspekter ved det feltet, ifølge Bourdieu (1984). Slik kan vi tenke oss idrett som et eget felt i det sosiale rom. De med mest makt har mulighet til å bestemme hva som er idrett og hvordan man skal bedrive denne idretten. Noe som blir omtalt som symbolsk makt. Den symbolske makten er med og sier hvordan vi skal definere og forstå idretten. Og siden det er de med best utviklet distinksjon som sitter på denne makten, så begrenser det ungdoms mulighet til valg og deltakelse (Skille, 2006).

Slik forklarer Bourdieu at den symbolske makten har innvirkning på den sosiale praksisen innenfor et felt. Distinksjonen og symbolsk makt er med og spiller inn om ungdom bedriver idrett, men i større grad hvilke idretter man velger å delta i. Det er smak og preferanser innenfor feltet idrett som avgjør hvilke valg man tar. Og dette er sterkt påvirket fra kulturen vi vokser opp i, som igjen avhenger av hvor man er plassert i det sosiale rom. Skille (2006) omtaler flere faktorer som påvirker vår posisjon i det sosiale rom, som kjønn, etnisitet og klasse.

Ut ifra disse ulikhetene kan man se klasseskiller i forskjellige idretter. I Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel & Dalen (2017) blir det trukket fram at idretter som er kostbare og krever stor plass som regel er forbeholdt de øvre klassene og middelklassen i samfunnet. Dette er typiske idretter som golf, seiling og alpint. For arbeiderklassen er det mer vanlig at folk driver med fysisk krevende og intime idretter som fotball, bryting og boksing. Det legges også til fra Strandbu et al. (2017) at man ser forskjeller innad i klassene også. I overklassen kan man se et skille mellom økonomiske og kulturelle fraksjoner. Der de økonomiske driver med golf og seiling, mens de kulturelle gjerne driver med løping og langrenn.

2.2 Tidligere forskning

Siden frafall fra og mangel på rekruttering til organisert idrett i Norge har blitt et stadig voksende tema med større fokus, så har det også med tiden blitt forsket på dette fra ulike hold. Forskningen tar gjerne for seg svært ulike vinklinger, men felles for de fleste ønskes det å finne årsaker til frafallet eller mangelen på rekruttering. Mange stiller spørsmål ved den organiserte idrettens evne til å treffe den ungdommelige målgruppen. Mer relevant for min oppgave velger jeg å se på forskning som har fokus rettet mot ulikhetsfaktorer som påvirker deltakelsen i organisert idrett.

Av mer lokal forskning er det skrevet en artikkel om ulikhet i rekruttering og frafall i organisert idrett i Trondheim. Denne er skrevet av Myrli & Mehus (2015) i 'Tidsskrift for ungdomsforskning'. Deres forskning tar utgangspunkt i elever ved første og andre trinn i videregående skole ved Trondheim. Der ser de på ulikhetsdimensjoner blant elevene og hvordan dette påvirker rekruttering, frafall og deltakelse i organisert idrett. Variablene som skal vise ulikhetene til elevene er kjønn, majoritets- og minoritetsbakgrunn, mor og far med høyere utdanning og økonomisk kapital. Jeg velger å se bort fra deres resultater knyttet til kjønn, da jeg er mer interessert i de andre variablene.

Fra Myrli & Mehus (2015) kan vi se at forskjellen mellom rekruttering av ungdom med majoritet- og minoritetsbakgrunn er tydelig. Av de med minoritetsbakgrunn er det 26,8 prosent som ikke er innom den organiserte idretten på noe som helst tidspunkt. Til sammenligning er det kun 8,2 prosent fra ungdom med majoritetsbakgrunn som har samme forhold til organisert idrett. Men en viktig ting å peke på her som også Myrli & Mehus (2015) poengterer, er at frafallet er betydelig større for majoritetsungdommen. Dermed jevner deltakelsen seg mer ut siden frafallet er på 49,6 prosent hos de med majoritetsbakgrunn og 39,4 prosent for minoritetsungdommen. De viser til videre analyser som sier at majoritetsungdom har en signifikant større sjans for å bli rekruttert inn i idretten enn ungdom med minoritetsbakgrunn. En videre analyse som viser sammenhengen mellom bakgrunn og frafall sier at det ikke er noen signifikant forskjell mellom ungdommenes majoritets-/minoritetsbakgrunn og om de faller fra den organiserte idretten.

Ser man på fordelingen av de sosioøkonomiske variablene i samme studie, så har de liten innvirkning på manglende rekruttering til organisert idrett. Myrli & Mehus (2015) oppgir at prosentfordelingen er lik mellom ungdom som har og de som ikke har foreldre med høyere utdanning. Det samme gjelder med ungdom som oppgir enten høy eller lav økonomisk kapital. Det er altså tilnærmet like stor prosentandel av de som ikke rekrutteres til organisert idrett av de som måler høyt og lavt på sosioøkonomisk bakgrunn.

Forskjellene viser seg derimot ved frafallet. Der vises det at variablene der det måles lavt på sosioøkonomisk bakgrunn er frafallet høyere enn de med høyere sosioøkonomisk bakgrunn. Av ungdommene som svarer at mor eller far ikke har høyere utdanning ligger frafallet på rundt 53 prosent. For de som har foreldre med høyere utdanning ligger frafallet litt lavere på omtrentlig 45 prosent. Variabelen som spør om økonomisk kapital skiller enda mer. Av de som svarer at familien har lav økonomisk kapital har 57,1 prosent falt fra organisert idrett, mens de som svarer høy økonomisk kapital er frafallet på 48,3 prosent. I analysene viser de samme tendensene seg hvor sosioøkonomisk bakgrunn har lite innvirkning på rekrutteringen, men foreldre med høyere utdanning og høy økonomisk kapital i familien viser seg å minske muligheten for at man faller fra organisert idrett.

Av annen forskning innenfor samme felt er det en artikkel skrevet av Skille (2006) under navnet 'Forskning om kjønn, etnisitet og ungdom som økt forståelse for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse'. Denne forskningen tar utgangspunkt i Ung i Norge undersøkelsen fra 2002 og fokuserer på idrettsdeltakelsen blant ungdom på tvers av ulike etniske bakgrunn. Her blir ungdommen delt inn i tre grupper. Om de er etnisk norske, innvandrere med vestlig bakgrunn eller med ikke-vestlig bakgrunn. Ungdommenes innvandrerbakgrunn bestemmes av hvor foreldrene er født. Videre deles ungdommenes idrettsdeltakelse inn i om man er medlem, har vært eller har aldri vært medlem av et idrettslag.

Av resultatene til Skille (2006) ser man et tydelig mønster i ungdommenes etnisitet og idrettsdeltakelse. Norske ungdommer er i større grad medlemmer av idrettslag enn ungdommer med innvandrerbakgrunn. Man kan også se et skille der innvandrere med vestlig bakgrunn i større grad deltar i organisert idrett enn de ikke-vestlige. Tendensen for de som deltar i organisert idrett er å finne igjen hos de som tidligere har vært medlemmer av idrettslag, men her er tendensen svakere. For de som aldri har vært medlemmer av lag så er andelen klart større blant de med innvandrerbakgrunn, og de ikke-vestlige litt større enn de vestlige innvandrerne.

3.0 Metode

For min oppgave valgte jeg et deskriptivt forskningsdesign. Dette fordi å beskrive idrettsdeltakelse i sammenheng med sosial ulikhet på mange måter gjør seg best gjennom kvantitative data. Med idrettsdeltakelse og en del sosiale ulikhetsdimensjoner hadde jeg flere begreper eller variabler å undersøke. Dermed ble deskriptivt forskningsdesign det beste alternativet etter min mening, selv om andre forskningsdesign også kunne vært relevant til min undersøkelse.

Metoden brukt i min undersøkelse er kvantitativ metode. De kvantitative dataene er blitt tilsendt meg fra NSD (Norsk senter for forskningsdata). Gjennom NSD søkte jeg om datasett fra Ungdata 2010-18 og fikk innvilget denne søknaden. Før jeg søkte hadde jeg undersøkt det store datamaterialet og sett meg ut variabler fra Ungdata-undersøkelsen som var relevante for min undersøkelse. Denne metoden var den beste for meg ettersom det allerede fantes store mengder data på det jeg selv ønsket å belyse. Slik slapp jeg en lengre prosess med utforming av spørreskjema, finne respondenter og behandling av skjemaene. Å gjort dette selv ville på langt nær gitt meg så mange respondenter som det jeg har fått gjennom materialet i datasettet til Ungdata.

Svakheten med min metode er at datamaterialet er veldig stort og inneholder mye som ikke er relevant for min oppgave. Og siden jeg ikke har samlet det inn selv kan det være utfordrende å finne fram i materialet. Ungdata-undersøkelsen har også foregått flere år, over hele landet og med ulike revideringer. Det er derfor noen spørsmål i undersøkelsen som ikke alle respondenter har svart på siden det har blitt lagt til senere. Det er også en variabel jeg tidligere hadde sett meg ut som kunne forklare fenomener rundt etnisitet. Denne variabelen er ikke å finne i datamaterialet jeg har fått, og derfor har jeg ikke klart å få fram resultater relatert til dette.

Dataene i Ungdata-undersøkelsen jeg har brukt er gjort på elever ved ungdomsskoler og videregående i hele landet mellom 2010 og 2018. Datasettet inneholder 510 133 respondenter, men ikke alle av de har svart på alt av spørsmål i undersøkelsen, grunnet ulike revideringer underveis og blanke svar på spørsmål i undersøkelsen. Denne gruppen av respondenter passer min oppgave godt siden aldersgruppen er veldig relevant og interessant i forhold til deltakelse i organisert idrett.

For utvelgelse av variabler til min undersøkelse så har jeg måttet se gjennom store mengder datasett. Totalt over 1000 variabler skulle skjæres ned til noen få som var nyttig til å belyse min problemstilling. De fleste av variablene i datasettet var ikke nyttig for meg i det heletatt, men det var flere relevante variabler også. Siden jeg ønsket å belyse fenomenet rundt deltakelse i organisert idrett så trengte jeg først og fremst en avhengig variabel som spurte om nettopp dette. Fra datasettet brukte jeg en variabel som spurte om elevene er, har vært eller aldri har vært medlem av ett idrettslag. Videre ønsket jeg å belyse idrettsdeltakelsen med bakgrunn i sosial ulikhet. Dermed hadde jeg behov for uavhengige variabler som kunne si noe om de ulike kapitalformene som Bourdieu beskriver, økonomisk, kulturell og sosial kapital.

For økonomisk kapital brukte jeg en variabel som spurte om elevenes subjektive opplevelse av familieøkonomien og om de opplever å ha råd til å delta på ulike organiserte aktiviteter. Under kulturell kapital brukes en variabel der det spørres om mor og far har høyere utdanning ved universitet eller høyskole. For enkelte av variablene var det nødvendig å reversere verdiene slik at de gikk i samme retning, fra lave mål til høyere. I undersøkelsen min ønsket jeg også å se på en siste ulikhetsdimensjon, nemlig etnisitet. Da jeg bestilte datasettet fra NSD hadde jeg sett meg ut en variabel som spurte om elevenes foreldre var født i Norge eller ikke. Denne variabelen var ikke å finne i datasettet som jeg fikk, og jeg får derfor ingen mål og resultater som ser på dette.

For å beskytte informantene mine i undersøkelsen så bruker jeg ikke noe direkte personlig informasjon om de som har svart. Det er svært lite personlig informasjon i datasettet siden alle informantene har svart anonymt. Dermed holdes informantene anonyme. Kommune nummeret er å finne i datasettet, men brukes ikke i min undersøkelse. Bortsett fra det kan det være utfordrende å kunne gjenkjenne noen av informantene. Gjennom bestilling av datasettet har jeg også skrevet under på en taushetserklæring hvor jeg forplikter meg til å ikke dele datasettet med andre utenfor mitt prosjekt og i tillegg slette datafilene etter endt prosjekt.

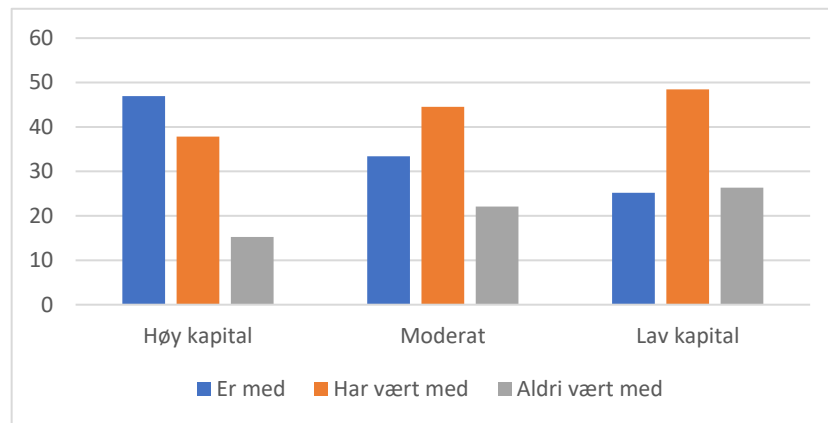
4.0 Resultat

For min undersøkelse valgte jeg å bruke variabler som beskriver økonomisk kapital gjennom familieøkonomi og foreldrenes utdanning der den ene spør om mor og den andre far. Som nevnt tidligere ønsket jeg å bruke andre variabler, men de var ikke å finne i datasettet eller manglet verdier for Ungdata-undersøkelsen 2010-2018. Jeg har uansett med mine analyser kommet fram til at alle uavhengige variabler er signifikante med p-verdi under grensen på 5 prosent.

Videre analyser med Pearsons korrelasjon viser at det er positiv korrelasjon mellom variabelen om deltakelsen i organisert idrett og de uavhengige variablene rundt økonomisk kapital og utdanning til foreldrene. Økonomisk kapital (0,158) er den som slår ut med sterkest korrelasjon til idrettsdeltakelsen, men denne korrelasjonen er fortsatt ikke ekstremt sterk. For mor og fars utdanning er korrelasjonen deres til idrettsdeltakelse 0,153 og 0,154. Av analysen ser jeg at det er en sterkere korrelasjon mellom mors utdanning og økonomisk kapital (0,218), og fars utdanning og økonomisk kapital (0,220). Enda sterkere er korrelasjonen mellom de to foreldrenes utdanning med 0,483. Dette forteller oss at det i mange tilfeller er ungdom som har foreldre der begge har høyere utdanning, og at disse familiene også har bra økonomisk kapital.

For å se på variasjonen mellom deltakelse i organisert idrett og de uavhengige variablene kjørte jeg en lineær regresjonsanalyse. Denne analysen viser at den av de uavhengige variablene som har størst positiv påvirkning på idrettsdeltakelse er fars utdanning. Litt lavere innvirkning har mors utdanning, mens økonomisk kapital har minst innvirkning på deltakelsen i organisert idrett. I analysen med R Square viser det seg at 5 prosent av variansen kan forklares med bakgrunn i de uavhengige variablene mine. Dette er ganske lavt, men ville mest sannsynlig vært høyere om jeg kunne brukt flere av variablene jeg ønsket å bruke.

Svarene i den uavhengige variabelen som måler elevenes subjektive mening om familiens økonomiske kapital og den avhengige variabelen idrettsdeltakelse har jeg slått sammen for å vise sammenheng. Figur 1 forklarer hvordan idrettsdeltakelsen endrer seg etter den økonomiske kapitalen i en familie. Figuren viser den prosentvise fordelingen på ulike status til deltakelse i organisert idrett for de ulike nivåene med økonomisk kapital.

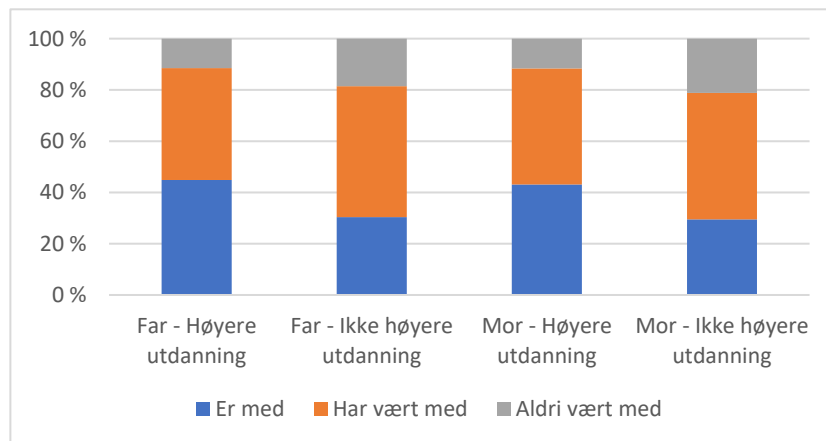

Figur 1: Prosentvis fordeling av idrettsdeltakelse i forhold til økonomisk kapital

For de som opplever at familien har høy økonomisk kapital er det 47 prosent som oppgir at de er med i et organisert idrettslag. Videre oppgir 38 prosent at de har vært medlem, men ikke er det lengre og 15 prosent svarer at de aldri har vært medlem av et organisert idrettslag. Til sammenligning er kun 25 prosent av de som oppgir lav økonomisk kapital medlemmer av idrettslag på tidspunktet de ble spurt. Andelen som har falt av (49 prosent) og som aldri har vært med (26 prosent) er markant større for de med lav økonomisk kapital enn de med høy. De som oppgir en økonomisk kapital mellom disse gruppene ser vi en andel som representerer en mellomting det som gjelder de som er med (33 prosent), har vært med (45 prosent) og aldri vært med (22 prosent).

Ut ifra figur 1 ser man tydelige forskjeller mellom idrettsdeltakelsen hva gjelder organisert idrett og en families økonomiske kapital. Andelen av de som er med i idrettslag for de med høy kapital er nesten dobbelt så stor som de med lav økonomisk kapital. Et annet viktig funn er hvor stor andelen av de som tidligere har vært med, men som har falt fra idretten er. Denne er omtrent dobbelt så stor som de som er med og de som aldri har vært med. Ingen annen graf er større enn denne i figur 1.

I neste figur ønsket jeg å framstille sammenhengen mellom kulturell kapital gjennom foreldrenes utdanning og deltakelse i organisert idrett. I de uavhengige variablene om foreldrenes utdanning ble de spurt om mor eller far har høyere utdanning ved høyskole eller universitet. Figur 2 viser dermed den prosentvise fordelingen på idrettsdeltakelse med bakgrunn i om mor eller far har høyere utdanning eller ikke.

Figur 2: Prosentvis idrettsdeltakelse for mor og far med og uten høyere utdanning

Resultatene viser at ungdom som har foreldre med høyere utdanning oftere deltar i organisert idrett. For far er dette 45 prosent og mor 43 prosent. Sammenlignet deltar 31 prosent av de med far uten høyere utdanning og for mor uten høyere utdanning er det 30 prosent. Av de som tidligere har vært med i organisert idrett, men har falt fra er ikke forskjellene like store. Det uansett mulig å se at frafallet er større på de med mor og far uten høyere utdanning. Videre ser vi at andelen av de som aldri har vært med i organisert idrett er størst hos elevene med lavere utdannede foreldre, far 19 prosent og mor 21 prosent. De som aldri har deltatt av de med høyere utdannet far er 11 prosent og mor 12 prosent.

Den faktoren som på mange måter spiller mest inn på deltakelsen i organisert idrett er en far med høyere utdanning. De som svarer at de har en høyt utdannet far har størst andel som deltar i organisert idrett, men de har også den minste andelen som har falt fra og som aldri har deltatt i det heletatt. Sånn sett virker det som en høyt utdannet far påvirker deltakelsen mer enn om man har en mor med høyere utdanning. Den største andelen som har falt fra organisert idrett ligger hos de med fedre uten høyere utdanning, mens de mødre uten høyere utdanning står for den største gruppen med ungdom som aldri har deltatt.

5.0 Diskusjon

5.1 Foreldre – Avgjørende for deltakelse?

Nå har vi sett gjennom mine resultater at økonomisk kapital og foreldrenes utdanningsbakgrunn spiller inn og påvirker ungdommenes deltakelse i organisert idrett.

Bourdieu (1984) tok for seg samfunnet og det sosiale rom i vår teori. Fra denne teorien ser vi på den organiserte idretten som et sosialt rom. Bourdieu forteller her at en persons plassering eller posisjon i det sosiale rom blir avgjort av ulike kapitalformer. Økonomisk-, kulturell- og sosial kapital er formene vi har tatt for oss tidligere.

Ser vi på resultatene så stemmer de overens med Bourdieus teori om at kapitalformene avgjør hvilken rolle man vil ha innen organisert idrett. Men hvordan kan man oppnå disse kapitalformene? Her er det snakk om ungdom i organisert idrett. De er i en alder der man som oftest ikke jobber seg opp verken økonomisk- eller kulturell kapital på egen hånd. Sosial kapital kan man kanskje skape selv til en viss grad. Dermed er man som regel avhengig av faktorer man selv ikke kan kontrollere. I de fleste tilfeller er dette så tilfeldig som hvilken familie man er født inn i. Er man så heldig å fødes inn i en familie med høyt utdannede foreldre og god inntekt, så ser vi at dette har en positiv effekt på deltakelse i organisert idrett. For vokser man opp med foreldre uten høyere utdanning og lavere inntekt blir sannsynligheten for deltakelse mindre med bakgrunn i økonomisk- og kulturell kapital.

Slik kan man tenke seg at nettopp foreldre på mange måter er avgjørende for en ungdoms deltakelse i organisert idrett. Foreldrene har større økonomisk midler til å støtte opp under deltakelsen, samtidig som godt utdannede foreldre ser viktigheten av å delta. Og på den måten er de kanskje mer motiverende ovenfor sine barn for å få de til å delta i idretten. Men selv om høy økonomisk- og kulturell kapital gjør at flere deltar i organisert idrett, så trenger ikke dette å bety at de som måler lavt på disse kapitalformene ikke deltar i idrett over hodet. Den økonomiske kapitalen kan ha gjort at idretten ble for kostbar å holde på med, men at man heller har funnet et annet alternativ som er rimeligere og like greit å holde på med. På samme måte kan kulturell kapital gjort at man ikke trives eller passer inn i idretten man drev med. Isteden finner man en ny idrett som passer bedre etter sine egne ønsker og behov.

5.2 Overførbare kapitalformer

De ulike kapitalformene som styrer samfunnet og det sosiale rom er ifølge Bourdieu (1984) overførbare. Tidligere var vi inne på at økonomisk kapital kunne veksles inn for kulturell kapital. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å bruke penger for å kjøpe seg til en god utdanning. Motsatt kan man igjen selge kunnskap for å øke sin økonomiske kapital. På denne måten kan man med mye av en type kapitalform skaffe seg mye av en annen.

Disse kapitalformene er i samfunnet ofte fordelt ulikt slik Bourdieu skriver. Det vil si at de som har en god del av en kapitalform gjerne har store mengder mer enn de med lite. For eksempel har de med god utdanning fort mye mer utdanning enn de med mindre utdanning. Eller at forskjellene mellom rike og fattige er så ekstremt store. Med bakgrunn i så store forskjeller er det lett for at enkelte grupper med mennesker dominerer bestemte deler av samfunnet. Sånn som i den organiserte idretten. Man har større midler, ikke bare økonomisk, men også kulturelt til å ha innflytelse på aktiviteten man ønsker å drive med. Ulikhetene som her oppstår med bakgrunn i kapitalformene er det som Bourdieu kaller for klasser. At vi får så tydelige klasser i ulike sosiale rom gjør at forskjellene mellom mennesker og hva man driver med blir store.

Ser vi på resultatene i både figur 1 og figur 2 med deltakelsen i organisert idrett, så er majoriteten av de med høy økonomisk kapital og foreldre med høyere utdanning deltakende i idretten. Spørsmålet er om hva som trekker opp deltakelsen mest av dem, eller dette mer sammensatt? For kanskje er det to former som beveger seg i samme retning. At foreldre med høyere utdanning som oftest sørger for høy økonomisk kapital sammenlignet med foreldre uten høyere utdanning. Eller at foreldre med høy utdanning har ressurser til å gi barna sine høy kulturell kapital gjennom det økonomiske.

Det er uansett tydelig at høy måling av en type kapital gir muligheter for å bygge seg opp ved andre kapitalformer. Slik blir nok ytterpunktene og forskjellene større, men ikke minst tydeligere. For man kan nærmest tenke seg de tre kapitalformene som en trekant. Der hver spiss av trekanten har en side som fører over til en annen. Akkurat som teorien til Bourdieu der en kapitalform kan omgjøres til en annen. Penger, kunnskap og sosiale nettverk kan brukes om hverandre til å styrke sin posisjon i det sosiale rom.

5.3 Makt over idretten

I Bourdieus (1984) teori blir klasseskillene i samfunnet forklart gjennom det han kaller distinksjon. Dette handler om å skille mellom det som er viktig og gir status i et bestemt sosialt rom. Slik som i idretten handler dette om bestemte faktorer som er viktig for de fleste innen den valgte idretten. De som styrer viktigheten av faktorer i samfunnet er oftest de øvre klassene. Derfor tilpasser de gjerne distinksjonene etter sitt eget ønske eller behov. I den organiserte idretten kan dette for eksempel være viktigheten av godt utdannede trenere eller gode fasiliteter og utstyr til trening. Dette er faktorer som passer de øvre klassene best. Ganske enkelt fordi de har best ressurser gjennom økonomisk kapital. De har råd til å betale for disse tingene, mens de andre som deltar i denne idretten ikke har det.

Siden utviklingen av disse distinksjonene foregår gjennom uformell læring i oppveksten er det lett for at slike tendenser bare fortsetter. Foreldre lærer opp barna til hva som er viktig og disse vokser videre opp og lærer sine barn nøyaktig det samme som de selv lærte. Dette skjer selvfølgelig med noen unntak, men det er lett for at det bare produseres kopier og at de samme distinksjonene blir værende i den bestemte idretten. Selv om tiden går og andre endringer skjer.

Gjennom sosial interaksjon med foreldre gjør at distinksjonene er arvelige. Men også utdannelsessystemet er med på å påvirke distinksjonene. Dette gjør det gjennom å sile ut og selektare elever. De elevene som kommer fra familier i høyere klasser har her en fordel siden de allerede har «arvet» det som ansees som god smak eller distinksjon. Også her oppstår det raskt en tendens der personer med høy økonomisk- og kulturell kapital ender opp med å dominere det sosiale rom.

For det er nettopp disse personene som har makten til å kunne bestemme over idretten. De har kapitalformene som skal til for å ha innflytelse på hvordan man skal utøve idretten. Dette kan de gjøre gjennom den økonomiske kapitalen sin. Ikke nødvendigvis gjennom penger, men også andre ting i form av eiendom, andre eiendeler, etc. Den kulturelle kapitalen er ofte viktig gjennom å bruke sin opparbeidede kunnskap til å diskutere fram sin sak. Til slutt er den sosiale kapitalen der de kan bruke sine nettverk og kontakter til sin fordel. Med disse kapitalformene sitter man på det Bourdieu (1984) beskriver som symbolsk makt. Denne makten avgjør igjen mulighetene for deltakelse i idretter og spesielt hvilken idrett man velger å delta i (Skille, 2006).

5.4 Mine funn og tidligere forskning

Av tidligere forskning tilsa det meste at økonomisk- og kulturell kapital ikke hadde veldig stor innvirkning på rekrutteringen av ungdom til organisert idrett. Myrli & Mehus (2015) har i sine resultater at forskjellen i andel ungdommer som deltar i idretten er liten mellom de som måler både høyt og lavt på økonomisk- og kulturell kapital. Disse resultatene sa altså at om man er med i organisert idrett skyldes ikke familiens økonomiske kapital eller foreldrenes utdanningsbakgrunn. Det som derimot blir påvirket av ungdommens sosioøkonomiske bakgrunn er hvorvidt de faller fra idretten. For Myrli & Mehus (2015) var frafallet betydelig større blant ungdom med lav økonomisk kapital i familien og foreldre uten høyere utdanning.

For mine resultater som måler mye av de samme fenomenene så var det tydelige forskjeller hos både gruppen som deltar i organisert idrett og de som faller fra. At jeg fant den samme tendensen blant frafallet var ingen overraskelse med tanke på den tidligere forskningen som er gjort. I tillegg til at dette stemmer godt overens med teori fra Bourdieu. Men at forskjellene for gruppen som deltar i organisert idrett var så stor er mer overraskende. Hvorfor forskjellen er så stor for denne gruppen har jeg tenkt litt på. En av grunnene kan være at et stort antall av de som ikke er med i organisert idrett er blant de eldre ungdommene. Siden vi vet at mange ikke ønsker å delta i organisert idrett når de blir eldre så kan dette være med å trekke ned prosentandelen og gjøre skillet enda tydeligere.

Av den tidligere forskningen kunne det se ut som at økonomisk kapital hadde størst innvirkning på deltakelsen i organisert idrett. Dette gjelder altså både om de deltar og om man faller fra. Det samme kan vi trekke fra mine resultater der forskjellene mellom høy og lav økonomisk kapital er større enn høy og lav kulturell kapital gjennom foreldrenes utdanning. Slik kan vi diskutere om den økonomiske kapitalen er en mer avgjørende faktor for ungdoms deltakelse i organisert idrett. Samtidig er det kanskje en kritikk at disse målene ofte har en sammenheng med hverandre. Der høy økonomisk kapital ofte er et resultat av høy utdanning. Resultater fra tidligere forskning og egne forteller uansett mye av det samme om ulikhetsfaktorer som påvirker deltakelse i organisert idrett blant ungdom. Og bekrefter de samfunnsmessige teoriene.

5.5 Metode – Styrker og svakheter

Metoden jeg valgte for å besvare min problemstilling har fungert ganske bra. Helt perfekt har den ikke vært og selvfølgelig har det oppstått problemer og svakheter. Men siden jeg ønsket å belyse et ganske omfattende fenomen falt det seg naturlig å bruke kvantitativ metode. Og med datamaterialet jeg fikk tilgang til så hadde jeg store mengder med data. Dette i form av mange respondenter og et stort antall variabler å velge i. Dette med det store antallet variabler er en svakhet da mange av de ikke var relevante for min undersøkelse. Dermed ble det en lengre prosess for å velge ut variablene jeg trengte, til forskjell fra om jeg hadde samlet inn data selv. Men om jeg hadde samlet inn dataene selv så ville jeg ikke hatt så mange respondenter. Det store datamaterialet er da den største styrken ved min undersøkelse, siden det gir en betydelig mindre sjans for tilfeldige resultater.

Datamaterialet fra Ungdata 2010-2018 sendt fra NSD er gjort på elever ved ungdomsskole og videregående. Siden jeg med min undersøkelse ønsket å belyse deltakelse i organisert idrett blant ungdom i denne aldersgruppen så passet datamaterialet veldig godt. Det er i denne aldersgruppen det store frafallet i organisert idrett skjer, så derfor er alle respondentene mine passende for min undersøkelse. Det at materialet allerede var samlet inn og klart for meg etter bestillingen er selvfølgelig en styrke. Ganske enkelt fordi jeg slapp prosessen med å utarbeide spørreundersøkelsen, finne respondentene og bearbeide dataene. Men på en annen side kunne jeg utviklet spørsmål i skjemaet som hadde passet bedre for det jeg ønsket å belyse. På den måten kunne jeg hatt bedre kontroll på hva jeg ønsket å få svar på, istedenfor å måtte lete gjennom materialet for å finne noe som jeg kanskje kunne bruke.

Den største svakheten med min metode er relatert til den største styrken også, nemlig datamaterialet. Som nevnt tidligere hadde jeg sett meg ut variabler jeg ønsket å bruke allerede før bestilling av datasettet til NSD. Dette var blant annet variabler som omhandlet etnisitet. På grunn av ulike revideringer av spørreundersøkelsen til Ungdata gjennom årene så har det blitt gjort endringer der enkelte spørsmål er enten endret eller fjernet. For Ungdata 2010-2018 var ikke de variablene jeg ville bruke å finne i datasettet. Samtidig var det variabelt hvilke spørsmål som ble besvart. Dette er selvfølgelig en svakhet som kunne blitt unngått med innsamling av data på egen hånd.

Med tanke på hvor pålitelige mine data er, så vil jeg trekke fram den store mengden datamateriale. Det er så mange informanter at sannsynligheten for tilfeldige resultater er svært liten. Av den grunn er dataene rimelig pålitelige. Samtidig ble undersøkelsene der materialet er samlet inn gjort anonymt. Dermed er det også rimelig å anta at flest mulig har svart helt ærlig på spørsmålene i undersøkelsen. Til forskjell om det hadde gått tydelig fram at man vet hvem som hadde svart hva. Gruppen informanter i undersøkelsen er også riktig for min undersøkelse. Det er på den måten ikke villedende informasjon, men gir svar på fenomener rundt den spesifikke gruppen mennesker jeg ønsket.

Av potensielt andre metoder som kunne blitt brukt så er det kvalitativ metode med intervjuer. Det kunne gitt mye av de samme svarene, men ikke på samme statistisk vis. Man ville på den andre siden fått en dypere forståelse av fenomenene og hvordan ting henger sammen og lignende. Slik kunne metodene blitt kombinert, men det ville også gjort prosjektet mye mer omfattende. Det å finne informanter til en kvalitativ metode ville også vært utfordrende med tanke på at man hadde trengte så mange ulike personer. Altså informanter som måler ulikt på idrettsdeltakelsen og i tillegg ulikt på kapitalformene. Dette vil uansett gitt interessante svar som jeg ikke fikk ved min kvantitative metode.

6.0 Avslutning

At det finnes forhold med ulikheter i den organiserte idretten er det ingen tvil om. Den organiserte idretten i Norge er såpas stor at dette ikke er til å unngå. Men at vi er så mange ulike personer som driver med idrett i Norge trenger ikke å bety at det skal påvirke hvem som kan drive med det og ikke. Dette bringer oss tilbake til problemstillingen som ble stilt innledningsvis, i hvilken grad ulikhetsforhold er med å påvirke frafall og mangel på deltakelse i den organiserte idretten?

Det meste av den tidligere forskningen sier at ulikhetsforhold som økonomisk- og kulturell kapital ikke har så stor påvirkning for rekrutteringen til organisert idrett. Det disse kapitalformene derimot har påvirkning på er frafallet. Ungdommene med mindre grad av økonomisk- og kulturell kapital faller hyppigere fra organisert idrett. For ulikhetsdimensjoner knyttet til etnisitet hadde ikke dette noen påvirkning på frafallet ifølge den tidligere forskningen. Men her var det heller rekrutteringen som ble påvirket.

For min undersøkelse fikk jeg dessverre ingen mål knyttet til etnisitet, noe jeg ønsket å sette mer fokus på. Jeg fikk heldigvis dekket andre kapitalformer for å se om jeg fant det samme, eventuelt noe nytt. Min undersøkelse der det gjaldt frafall stemte overens med den tidligere forskningen. Økonomisk- og kulturell kapital hadde i høy grad påvirkning på frafallet. Det som derimot skilte seg fra den tidligere forskningen var at både økonomisk- og kulturell kapital hadde mye å si for rekrutteringen også. Det vil si at ungdom fra familier med god økonomi og foreldre med høy utdanning i større grad ble rekruttert til idretten enn ved den tidligere forskningen.

Å se disse funnene var interessant, men det er absolutt mer jeg ville gjort og sett på. Spesielt dette med etnisitet var noe som gjerne skulle vært en del av oppgaven. Men om jeg noen gang blir å ta opp skrivingen rundt dette temaet igjen så er det sikkert at det skal bli satt mer fokus på. Kanskje kunne dette blitt gjort gjennom intervju for å få en dypere innsikt i temaet, istedenfor statistikk i tabeller.

7.0 Referanseliste

- Aas, O. I., & Bugge, M. (2016, 10. oktober). Dette er jentene idretten ikke klarer å få med. *Aftenposten, Sport*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/100Sport/idrettspolitikk/Dette-er-jentene-idretten-ikke-klarar-a-fa-med-38499b.html>
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Heggdal, H. T. (2015, 11. november). Frafallet er ditt ansvar! *Trønder-Avisa, Sport*. Hentet fra <https://www.t-a.no/sport/2015/11/09/Frafallet-er-ditt-ansvar-11789574.ece>
- Hjelseth, A. (2016, 18. november). Velstående foreldre legger ikke merke til ekskluderings dynamikk. *Dagbladet, Kultur*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/velstaende-foreldre-legger-ikke-merke-til-ekskluderings-dynamikk/65348209>
- Myrli, T. R., & Mehus, I. (2015). Ulikhet i rekruttering og frafall i den organiserte idretten i Trondheim. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 15(1).
- NIF. (2017). *Årsrapport 2017*. Hentet fra https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/27_18_nif-arsrapport-2017_lr.pdf
- Skille, E. Å. (2006). *Forskning om kjønn, etnisitet og ungdom som økt forståelse for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse*. Hentet fra <https://www.idrottsforum.org/articles/skille/skille060913.pdf>
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø., & Dalen, H. B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 1(2), 132-151.
- Sæther, E. O. (2018, 26. mai). Unger har ikke råd til å være med i idrett. *Dagbladet, Sport*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/sport/na-straffes-de-klubbene-som-bare-slipper-til-unger-fra-rike-familier/69840036>